

ETNOLOG COMPARATIST AL FOLCLORULUI DE CALENDAR

Dr. hab. Nicolae BĂIEȘU la 75 de ani

Specialist în folcloristică. Domeniul de cercetare: folclorul calendaristic, folclorul copiilor, istoria folcloristicii. Dr. hab. în filologie (1994).

Nicolae Băieșu – șeful Direcției Științifice Folclor al Institutului de Literatură și Folclor (din 2006 – Institutul de Filologie), profesor la Catedra de Limbă și Literatură Română a Universității de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău) a absolvit Școala Pedagogică din Soroca (1956); Universitatea de Stat din Chișinău (1956-1961); doctorantura la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe (Chișinău, 1964-1968); doctor în filologie – 1970 (cu teza: *Folclorul obiceiurilor de Anul Nou*), doctor habilitat în filologie – 1994 (cu teza: *Studiu istoric-comparat al folclorului calendaristic în Republica Moldova și în localitățile românești din Ucraina*) – autor al unui șir de lucrări în domeniul folcloristicii.

Este cunoscut faptul că „băieș” înseamnă lucrător într-o mină, el coboară la mare adâncime în pământ să caute aur. Asemenea minerului, Nicolae Băieșu a coborât în mina cea de aur a creației noastre populare pentru a descoperi și a scoate la lumina zilei neasemuite nestemate folclorice. Mărgăritarele adunate, fie folclorul copiilor, fie folclorul obiceiurilor de calendar, fie a sărbătorilor domnești etc. și-au găsit locul cuvenit în multe lucrări de o reală valoare științifică.

În același timp numele de familie Băieșu se îmbină armonios cu numele de persoană Nicolae, căci conform specialiștilor, numele Nicolae reproduce un vechi nume propriu, grecescul Nicolaos, folosit în Grecia Antică cu multe secole înaintea erei noastre „Nicolaos se încadrează într-o bogată familie de compuse ale căror prim element este nik – (verbul nikao – „a învinge”, substantivul nike – „victorie”), semnificația acestuia explicând în bună măsură favoarea de care se bucură numele și, implicit, frecvența lui în onomastica greacă” (Ionescu C., *Mică enciclopedie onomastică*. B., 1975, p. 215). Și în adevăr, prin tot ce a realizat pe tărâmul științific și în viața de zi cu zi, Nicolae Băieșu este un veritabil învingător, un victorios. Semnificativă este sărbătorirea numelui Nicolae de două ori pe an. Iată ce ne spune în această privință tradiția orală: „Este interesantă și povăuitoare legenda

religioasă-creștină ce explică sărbătorirea Sfântului Nicolae de două ori pe an, iar a Sfântului Casian – o dată în patru ani. Dumnezeu le îngădui Sf. Ierarh Nicolae și Sfântului Casian să plece din rai în lumea largă, pe pământ, pentru a vedea cum trăiesc creștinii. Sfinții erau îmbrăcați în veșminte albe, rupte din soare, ca simbol al curățeniei și sfințeniei. În apropiere de un sat au observat un creștin cum se necăjea să iasă cu carul dintr-o mlaștină, din apropierea unui pod. Creștinul întrebuița tot felul de sudalme și vorbe necuviincioase asupra animalelor și le lovea crunt. Sfântul Nicolae, văzând acest tablou îngrozitor, s-a adresat către Sfântul Casian cu rugămintea de a merge împreună să-l scoată pe creștin de la nevoie. Sfântul Casian a arătat că un asemenea creștin nu merită ajutor și în afară de aceasta trebuie să intre în noroi și să-și murdărească veșmintele.

Sfântul Ierarh Nicolae n-a ținut seama de cele spuse de către Sfântul Casian. El, fiind milos față de toți oamenii nevoiași, a intrat în noroi, a pus umărul la car și a ajutat pe acesta ca să iasă la liman. Se înțelege că hainele s-au murdărit și au pierdut frumusețea lor scilpitoare ca zăpada.

După această întâmplare sfinții s-au înapoiat în cer. La poarta raiului au fost întâmpinați de Sfântul Arhistratig Mihail, care a rămas surprins de halul în care se prezentau sfințele veșminte ale Sfântului Nicolae.

Sfântul Arhangel Mihail, prezentând raportul despre întoarcerea celor doi sfinți de pe pământ și cele întâmplare. Dumnezeu a răsplătit fapta bună a Sfântului Nicolae, zicând:

„–Pentru aceasta vei fi sărbătorit de două ori pe an, iar tu Casian, fiindcă nu ai ajutat pe creștin, vei fi sărbătorit o dată în patru ani”. (N. Băieșu. *Tradiții etno-folclorice ale sărbătorilor de iarnă*. Chișinău, 2008, p. 54-55). În închipuirea poporului faptele Sfântului Nicolae de Vară sunt de o morală desăvârșită.

Nicolae Băieșu s-a născut în comuna Caracușeni Vechi, jud. Hotin, România, vara la 24 iulie 1934, în ziua de Sânziene – zeița agrară celebrată la solștițiul de vară, când câmpul cu toate podoabele lui îi în deplină putere și frumusețe, când „se împărguiesc lanurile de grâu, orz, secară și înflorește planta ce-i poartă numele [Sânziana sau Drăgaica] perioadă de practicare a multor obiceiuri și acte magice”. [Ion Ghinoiu. *Obiceiuri populare de peste an*. Dicționar. București. Editura Fundației Culturale Române, 1997, p. 178-179]. Aceste zâne ale Panteonului românesc umblă pe Pământ sau plutesc în aer, cântă și dansează, împart rod holdelor și femeilor căsătorite, înmulțesc păsările și animalele, stropesc cu leac și miros florile, tămăduiesc bolile și suferințele oamenilor, apără semănăturile de grindină și vijelie.

Frumoasele flori de Sânziene, împletite în cununi cu spicele de grâu la 24 iunie, sunt substituții fitomorfe ale Zeităților mitologice. Tradițiile și creațiile poetice ce le însoțesc sunt pietre scumpe din tezaurul etnofolcloric al poporului. Încărcătura magică a sărbătorilor arhaice pare să se fi extins favorabil asupra activității lui Nicolae Băieșu de cercetare a patrimoniului etnocultural și, mai presus, a celui calendaristic, marcând simbolic complexul de ocupații, ritualuri, în permanență fiind comuniunea omului cu bogăția și rodul ogorului și frumusețea câmpului pe parcursul anului.